



Selçuklu Sultanları

Aydın Usta

İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2019, 271 sayfa, ISBN:978-605-7800-13-8.

Muhammed ÇORT*

Kitabın muhteviyatı hakkında bilgi vermeden önce yazarın eğitim hayatı hakkında bilgi verecek olursak, Aydın Usta 1992 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde Tarih Bölümünü kazandı ve 1996 yılında mezun oldu. Yine aynı yıl, aynı üniversitede Ortaçağ Tarihi alanında yüksek lisans eğitimine başladı. Daha sonra yine aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak göreve başladı.

Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır ve ayrıca bu bölümlerin içerisinde, özellikle Türkiye Selçuklu bölümünün içerisinde, anılan dönemde siyasi hayatını sürdürmüş ve Anadolu tarihi için önemli bir yeri olan “Melikler” hakkında bilgiler verilmiştir. *Selçuklu Sultanları* isimli bu eser başta Büyük Selçuklu olmak üzere Türkiye Selçuklu, Irak Selçuklu ve Suriye Selçuklu devletlerinin liderleri hakkında, bizlere özet bilgiler sunmaktadır.

Selçuklu dönemiyle ilgili yapılan çalışmalar son dönemlerde ciddi bir şekilde artış göstermiştir. Bu da insanların Selçuklu'ya olan ilgisini arttırmaktadır. Günümüzde televizyon dizileri dahi hazırlanmaktadır. Araştırmaların sayısı arttıkça Selçuklular hakkında yeni bilgiler ortaya konmak istenmektedir. Bu kitabı diğer kitaplardan ayıran en önemli özellikse yeni bir bilgi ortaya koymaya çalışması değil, okuyuculara kısa kısa, özet bilgiler vermesidir. Lakin diğer bir açıdan bakacak olursak, Selçuklu dönemine ait, okuyuculara direkt bilgi sağlayan bir kaynak yok ve bu yüzden yazar, bu kitabı direkt bilgi sağlama amacıyla da yazmış olabilir. Ayrıca yazarın yukarıda söylediğimiz gibi, amacı yeni bir bilgi ortaya

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü, İstanbul, muhammedcort60@gmail.com

koymak değildir; kendisi bu durumu kitabın ön sözünde de şu sözlerle belirtmiştir: “*Selçuklular hakkında yeni bir şey ortaya koymaktan ziyade fülleri bir bütün hâlinde ve en temel şekilde okuyucuya aktarmaktadır.*” Bu yüzden kitapta sultanlar hakkında genel olarak basit bilgiler (doğum, ölüm, kişilik vs.) verilmiştir. Kitap; olaylar, şahsiyetler, hükümdarlar ve hükümdarlar ile aynı dönemde yaşayan diğer devlet liderlere dair, okuyucuya o dönem hakkında genel bilgiler vermektedir. Ayrıca eserin dili oldukça sade olduğu için sadece akademik çevreye değil, genel olarak topluma hitap ettiğinden eserin anlaşılması oldukça kolaydır. Eserin anlaşılmasını kolaylaştıran etkenlerden biri de görsel malzemenin fazlasıyla kullanılmasıdır. Hatta kullanılan görseller direkt konu ile alakalı olduğundan görsel hafızaya sahip olan bir okuyucu bu bilgileri kolay kolay unutmaz.

Eserin içeriğine biraz daha değinecek olursak, sultanları kronolojik olarak incelediğini söyleyebiliriz. İlk olarak Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucusu olan Sultan Muhammed Tuğrul Bey'den başlanarak Irak Selçuklu, Türkiye Selçuklu, Kirman Selçuklu, Suriye-Filistin Selçuklu, Halep Melikliği, Dımaşk Melikliği hükümdarları sırasıyla anlatılmaktadır. Lakin burada eleştiri olarak söyleyebileceğimiz bir husus vardır. Büyük Selçuklu, Tuğrul Bey'den değil de Selçuk Bey'den itibaren incelenebilirdi, çünkü her ne kadar devletin kurucusu olmasa da Selçuklular için oldukça önemli bir isim hatta rahatlıkla görüldüğü gibi devlete ismini veren kişidir.

Eser içerisinde bazı hükümdarlar ön plana çıkmaktadır. Bunlar; Alp Arslan, Melikşah, Muhammed Tapar, Süleymanşah, Kılıç Arslan, Alâeddin Keykubad gibi isimlerdir. Açıkçası bu isimlerin ön plana çıkması bir okuyucu olarak beni yeterince tatmin etti lakin kitabı okurken bir akademisyen gibi değil, daha çok genel kültürünü arttırmak isteyen bir kişi olarak okudum ve bu bağlamda böyle önemli şahsiyetlerin kişiliklerini, önemli olaylarını rahatlıkla anladım. Ayrıca Çağrı Bey, İbrahim Yinal, Nizamülmülk, Ömer Hayyam, Hasan Sabbah, Çaka Bey, Selahaddin Eyyubi, Artuk Bey, Terken Hatun, İmameddin Zengi gibi isimlerden bahsedilmesinden dolayı eser okuyucuya sadece iktidar bazlı değil, çevredeki diğer isimlerle de yorumlama imkânı vermektedir. Her sultanın siyasi olaylarından cümleler hâlinde, kronolojik sıraya göre bahsedilmektedir.

Eserde büyük punto tercih edilmiştir. Buradan şu çıkarımı yapabiliriz. Yazar okuyucunun hafızasına Selçuklu'yu yerleştirmek için uğraşmıştır. Tabii bunu sadece punto büyüklüğünden değil, görsel malzeme ve olay akışının dışına çıkmadan hükümdarların sözlerini okuyucuya aktarmasından da anlayabiliriz. Böylece kitaba içerik anlamında yeni şeyler koyarak, yukarıda söylediğimiz gibi Selçuklu'yu okuyucunun hafızasına yerleştirmektedir.

Yazar, Selçuklu sultanlarının bazılarında oldukça kısa bir şekilde bahsetmektedir. Tabii bunun için yazarı eleştirmek pek doğru olmaz çünkü anılan dönem ile ilgili kaynak sıkıntısı çekildiğinden her sultan ve devlet aynı oranda anlatılamamış olabilir. Büyük Selçuklu ve Türkiye Selçuklu sultanları ağırlıklı olarak ele alınmaktadır.

Sonuç olarak, eserin iddiası yeni bir bilgi ortaya koymak veya yorumlamak yerine öğreticiliktir. Çünkü akademik çevreden uzak insanların ve ayrıca toplumun bilgiye basit ve kolay yoldan ulaşmak

istememesinden dolayı bu kitabı bir öğreti dizisi içerisine yerleştirmiştir. Eseri son olarak akademik çerçeve içerisinde inceleyecek olursak, okuyucunun bilgi açısından kesinlikle doymayacağını söyleyebilir, olayların içeriğinin eksik olduğunu düşünebiliriz. Bu düşünce de yanlış olmaz çünkü olayların detaylı anlatımı eserde yer almamaktadır ve Selçuklu hakkında temel bilgilere sahip olmayan okuyucular eseri incelerken kesinlikle kopukluklar yaşayacaktır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi görsel içerik oldukça fazladır ama akademik çerçeveden bakıldığında bu, olumlu bir algı oluşturmamaktadır. Çünkü resimler genel olarak düşük kalitede ve olması gerekenden fazladır. Resimlerin fazla ve kalite olarak özensiz olması baskı kalitesini de kesinlikle düşürmüştür ve bu resimler bilgi vermekten çok ticari anlamda kitabın satması algısını oluşturmaktadır.

Son olarak, yazarın da söylediği gibi Orta Asya ve Anadolu tarihi için oldukça önemli bir yere sahip olan Selçukluların hükümdarlarının akademik çerçeveden bakıldığında detaysız ama topluma hitap etme yönünden bakıldığında yeterli sayılabilecek bir bilgi aktarımı ile eser, Selçuklu sultanlarını genel çerçevede incelemiştir. Kitabı, yine yukarıda söylediğim gibi akademik araştırma yapanlar için tavsiye etmiyorum lakin genel anlamda yüzeysel bilgiler öğrenmek isteyen kişilerin okuması onların yararına olacaktır.